

การดำเนินการนโยบายด้านสวัสดิการสังคม
เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร*
IMPLEMENTATION OF SOCIAL WELFARE POLICIES TO ENHANCE THE QUALITY
OF LIFE OF THE ELDERLY IN BANGKOK

นิชนันท์ บุญโข

Nichanun Boonkho

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail : Nichanun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการนโยบายด้านสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้กำหนดไว้ว่า พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ วัยเรียน วัยรุ่น/นักศึกษา วัยแรงงาน และวัยผู้สูงอายุ ให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณภาพ และมีคุณธรรม สนับสนุนการรวมตัวและดึงพลังของภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะการเชื่อมพลังของคนสามวัย คือเยาวชนคนรุ่นใหม่คนวัยทำงานและผู้สูงอายุ ให้มาเป็นกำลังของการพัฒนาเพื่อส่วนรวม และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ได้กำหนดจุดหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุคือ การผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพระดับโลก แก้ปัญหาของกทม.บางประการในมืองยกระดับความคุ้มครองทางสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นพลเมืองมีคุณค่าของสังคม พัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ สำหรับกรุงเทพมหานครได้กำหนดแผนในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุคือ การเตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย

คำสำคัญ: นโยบายด้านสวัสดิการสังคม, เสริมสร้างคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

This article is a study on of the implementation of social welfare policies to enhance the quality of life of the elderly in Bangkok. Because the 20-year national strategy has stated that Develop people in every dimension and at every age. From pregnancy, school age, teenagers/students, working age and the elderly. To be smart, good people, have quality and morality, support integration and draw on the power of various sectors. Especially connecting the power of people of three ages. namely youth, the new generation, working age people and the elderly. Let's be a force for development for the whole community. And in the 13th National Economic and Social Development Plan, goals regarding the elderly have been set out: Pushing Thailand to be a service center for promoting global health. Solving the problem of fragile hair in the city Raise the level of social protection to improve the quality of life of

* Received March 10, 2023; Revised March 20, 2023; Accepted April 21, 2023

the elderly. Develop the elderly to be valuable citizens of society. Develop an environment that is conducive to the lives of the elderly. For Bangkok, a plan to enhance the quality of life of the elderly has been set out. Preparing the population for the aging population Raise the quality of life of the elderly in every dimension thoroughly and fairly. Reform and integrate the administrative system to support an aging society with quality. Increase research potential Developing technology and innovation to support an aging society.

Keyword: Social Welfare Policies, Enhance the Quality of Life, Elderly

บทนำ

ตั้งแต่ปี 2548 ประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมสูงอายุแล้ว ในปี 2565 ประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (complete aged society) แล้ว โดยมีประชากรอายุมากกว่า 60 ปี กว่า 12.9 ล้านคน หรือ 20% จากประชากรทั้งหมด (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565) และมีการคาดการณ์ว่าในอีกไม่เกิน 15 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุระดับสุดยอด” (super aged society) เมื่อสัดส่วนของประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีสูงถึง 28% ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ประเทศไทยมีการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี 2525 โดยเริ่มต้นจากแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2525-2544) จากนั้นมีการจัดทำแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติที่กำหนดทิศทางการพัฒนาและดำเนินงานผู้สูงอายุในภาพรวม (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560) ณ ขณะนี้ประเทศไทยใช้แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ.2545-2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563 นอกเหนือจากนโยบายข้างต้น ประเทศไทยยังมีนโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมผู้สูงอายุให้สามารถพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ เป็นต้น

สำหรับกรุงเทพมหานคร เป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว และจากการศึกษาของกรมการปกครอง ข้อมูลเดือนกันยายน ปี 2566 เผยว่า ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุเกิน 60 ปี มีจำนวน 13,043,792 คน หรือคิดเป็น 19.74% จากประชากรทั้งหมด 66,061,517 คน มีจำนวนผู้สูงเพศชายรวม 5.7 ล้านคน และเพศหญิงรวม 7.2 ล้านคน ซึ่งมีเปอร์เซ็นต์มากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป ทำให้ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ซึ่ง 10 อันดับจังหวัดที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด ทั้งหมด 77 จังหวัด ซึ่งอันดับที่ 1 ได้แก่ กรุงเทพมหานคร มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 1,239,757 คน (ไทยรัฐออนไลน์, 2567)

ปัจจุบันคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ “ร่างพัฒนาประชากรเพื่อพัฒนาประเทศในระยะยาว ปี 2565-2580” กรอบแนวทางการพัฒนาประชากรของแผนฯ นี้ โดยรวมวางโครงสร้างพัฒนาประชากรไทยในทุกช่วงวัยด้วยแนวคิด “เกิดดี อยู่ดี กินดี” ให้ความสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ การเกิดอย่างมีคุณภาพ การอยู่อย่างมีคุณภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ การแก่และการตายอย่างมีคุณภาพ และกรุงเทพมหานครได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 3 ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ ยุกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย

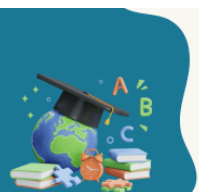
จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นบทความเกี่ยว “การดำเนินการนโยบายด้านสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร” จะเป็นการนำเสนอข้อมูลให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้บทความฉบับนี้อาจมีข้อจำกัดในเรื่องของข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมทุกด้าน แต่หวังว่าบทความนี้จะประโยชน์อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยและการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อีกในอนาคตต่อไป

ยุทธศาสตร์และแผนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในระดับชาติ

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แนวทางการพัฒนาประเทศที่สำคัญ คือ การมองเป้าหมายการพัฒนา ร่วมกัน ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตราที่ 65 จึงกำหนดให้มีแผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและเป็นกรอบในการบริหารประเทศในระยะยาว รวมถึงเป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้เกิดความสอดคล้องและเกิดการผลักดันไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติดับแรกของประเทศไทย มีวิสัยทัศน์คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยในยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์ 6 ด้าน คือ 1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับประเด็นด้านผู้สูงอายุและสังคมสูงวัยโดยตรงมีทั้งหมด 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และ ยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 4 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ดังแสดงในตารางต่อไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

ตารางที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นด้านผู้สูงอายุ

ประเด็นย่อย	แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
ยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	
เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ วัยเรียน วัยรุ่น/นักศึกษา วัยแรงงาน และวัยผู้สูงอายุ ให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณภาพ และมีคุณธรรม	
1. การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต	ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ประกอบด้วย - เสริมทักษะการดำรงชีวิต - ส่งเสริมให้มีการทำงานหลังเกษียณ มีทักษะอาชีพในการหารายได้ มีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพ - มีการสร้างเสริมสุขภาพ ฟันฟูสุขภาพ การป้องกันโรคให้แก่ผู้สูงอายุ - จัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

ประเด็นย่อย	แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
	- มีหลักประกันทางสังคมที่สอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต - ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในสังคม
ยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 4 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เป้าหมายการพัฒนาสำคัญ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนโดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม	
1. การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ	สร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศภาวะ และทุกกลุ่ม
2. การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี	จัดระบบเมืองที่เอื้อต่อการสร้างชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพและปลอดภัย ให้สามารถตอบสนองต่อสังคมสูงวัยและแนวโน้มของการขยายตัวของเมืองในอนาคต
3. การเสริมสร้างพลังทางสังคม	1) สร้างสังคมเข้มแข็งที่แบ่งปัน ไม่ทอดทิ้งกัน และมีคุณธรรม - สนับสนุนการรวมตัวและดึงพลังของภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะการเชื่อมพลังของคนสามวัย คือเยาวชนคนรุ่นใหม่ คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ ให้มาเป็นกำลังของการพัฒนาเพื่อส่วนรวม

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้ประเทศสามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทุกด้าน จากทั้งในและนอกประเทศ ดังนั้นในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ผ่าน 5 เป้าหมายหลัก คือ 1) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ 3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม 4) การเปลี่ยนผ่านการผลิตและบริการไปสู่ความยั่งยืน และ 5) การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดจุดหมายการพัฒนาจำนวน 13 หมุดหมาย เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายหลักไปสู่ภาพของการขับเคลื่อนที่ชัดเจนและให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยจุดหมายทั้ง 13 หมุดหมาย สำหรับในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 มีแผนกลยุทธ์รายหมุดหมายเกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน 4 หมุดหมาย ดังแสดงในตารางต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2565)

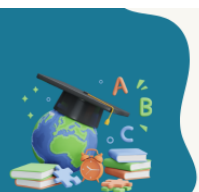
ตารางที่ 2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นด้านผู้สูงอายุ

กลยุทธ์การพัฒนา	แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
หมุดหมายที่ 4 ไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง	
1. การผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ	- พัฒนาศูนย์บริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจไปสู่การสร้างสังคมสูงวัยที่มีสุขภาวะ เช่น การให้คำปรึกษา

กลยุทธ์การพัฒนา	แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
ระดับโลก	ทางไกลด้านสุขภาพ - พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เป็นอารยสถาปัตย์เพื่อรองรับการบริการส่งเสริมสุขภาพในระยะยาว เช่น พัฒนาที่อยู่อาศัย พัฒนาพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม/ออกกำลังกายเพื่อดึงดูดผู้ใช้บริการให้สามารถรับบริการส่งเสริมสุขภาพให้นานยิ่งขึ้น
หมวดหมู่ที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน	
1. แก้ปัญหาของกลุ่มเปราะบางในเมือง	- เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงระบบโครงสร้างพื้นฐานเมือง เช่น การออกแบบเมืองตามหลักอารยสถาปัตย์ ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย จัดให้มีระบบสวัสดิการที่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มในเมือง - ส่งเสริมศักยภาพเครือข่ายชุมชนเมือง ในการช่วยเหลือและดูแลกลุ่มเปราะบางเบื้องต้น ทั้งในภาวะปกติและเมื่อเกิดภัยพิบัติ
หมวดหมู่ที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม	
1. ยกระดับความคุ้มครองทางสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	- สนับสนุนระบบสวัสดิการทางเลือกที่จัดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาคีการพัฒนาต่างๆ ควบคู่ไปกับการบูรณาการข้อมูลด้านสวัสดิการและเงินช่วยเหลือทั้งหมดของผู้สูงอายุ - เพิ่มการเข้าถึงบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยการเพิ่มศักยภาพของบริการดูแลระยะยาว ด้านสาธารณสุขในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและสนับสนุนบทบาทของ อปท. สถานบริการเอกชน ผู้ดูแลอิสระและสมาชิกในครอบครัวที่ผ่านการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นและได้รับการรับรองมาตรฐานแล้ว - ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่อาศัยในบ้านตนเองด้วยการสนับสนุนการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่ยากจน ควบคู่กับการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีทางเลือกของที่อยู่อาศัยที่หลากหลาย ทั้งบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ และที่อยู่อาศัยที่ออกแบบเพื่อผู้สูงอายุอย่างเพียงพอตามความต้องการ
หมวดหมู่ที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต	
1. พัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นพลเมืองมีคุณค่าของสังคม	- พัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นพลังของสังคม ให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตลอดช่วงชีวิตสู่คนรุ่นหลัง เพื่อให้เกิดการสืบสานและต่อยอดการพัฒนาสังคมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับคนต่างวัย - ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทำงานตามศักยภาพรวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาความรู้ สมรรถนะทางดิจิทัล ทักษะทางธุรกิจ และการใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม
2. พัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย	- ปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

กลยุทธ์การพัฒนา	แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
ต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ	- การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุแก่คนวัยอื่นๆ - พัฒนานวัตกรรมรองรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

สถานการณ์ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

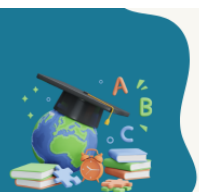
เริ่มตั้งแต่ปี 2566 ที่สังคมไทยเริ่มสู่การเป็นสังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์ ด้วยจำนวนประชากรที่มีอายุเกิน 60 ปี จำนวนมากเกือบ 20% ของประชากรทั้งหมด และที่น่าสนใจ คือผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 100 ปีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้นหลายพันคน ข้อมูลตัวเลขอายุคนไทยที่กรมกิจการผู้สูงอายุได้บันทึกสถิติไว้ พบว่าเมื่อสิ้นปี 2565 ผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวน 12,698,362 คน หรือคิดเป็นจำนวน 19.21% ของประชากรทั้งหมด 66,090,475 คน ในจำนวนผู้สูงอายุกว่า 12 ล้านคนนี้เป็นชาย 5,622,074 คน และหญิง 7,076,288 คน โดยกลุ่มที่มากที่สุดประมาณครึ่งหนึ่งคือกลุ่มอายุ 60-69 ปี หากสำรวจข้อมูลที่ลึกลงไปกว่านั้น ล่าสุดสิ้นเดือน มีนาคม 2566 จากฐานข้อมูลประชากรของกรมการปกครอง พบข้อมูลที่น่าสนใจ คือกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 100 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับ 10 ปีที่แล้ว มีจำนวน 36,986 คน เป็นชาย 18,456 คน หญิง 18,530 คน เมื่อเปรียบเทียบกับเดือนมีนาคม 2556 เพิ่มขึ้นประมาณ 7 พันคน จากจำนวน 29,935 คน เป็นชาย 14,604 คน หญิง 15,331 คน (ไทยรัฐออนไลน์, 2567)

สำหรับกรุงเทพมหานคร เป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และจากการศึกษาของกรมการปกครอง ข้อมูลเดือนกันยายน ปี 2566 เผยว่า ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุเกิน 60 ปี มีจำนวน 13,043,792 คน หรือคิดเป็น 19.74% จากประชากรทั้งหมด 66,061,517 คน มีจำนวนผู้สูงเพศชายรวม 5.7 ล้านคน และเพศหญิงรวม 7.2 ล้านคน ซึ่งมีเปอร์เซ็นต์มากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป ทำให้ประเทศไทย ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ซึ่ง 10 อันดับจังหวัดที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด ทั้งหมด 77 จังหวัด มาจัดอันดับ 1-10 จังหวัดที่มีประชากรผู้สูงอายุเยอะที่สุด จากข้อมูลในเดือนกันยายน ปี 2566 ของกรมการปกครอง มีดังต่อไปนี้

- อันดับที่ 10 : “จังหวัดอุดรธานี” มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 278,064 คน
- อันดับที่ 9 : “จังหวัดนนทบุรี” มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 280,166 คน
- อันดับที่ 8 : “จังหวัดเชียงราย” มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 286,394 คน
- อันดับที่ 7 : “จังหวัดบุรีรัมย์” มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 289,633 คน
- อันดับที่ 6 : “จังหวัดนครราชสีมา” มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 303,899 คน
- อันดับที่ 5 : “จังหวัดอุบลราชธานี” มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 324,436 คน
- อันดับที่ 4 : “จังหวัดขอนแก่น” มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 362,193 คน
- อันดับที่ 3 : “จังหวัดเชียงใหม่” มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 404,512 คน
- อันดับที่ 2 : “จังหวัดนครราชสีมา” มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 525,039 คน
- อันดับที่ 1 : “จังหวัดกรุงเทพมหานคร” มีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 1,239,757 คน (ไทยรัฐออนไลน์, 2567)

นโยบายเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2570) (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2566).

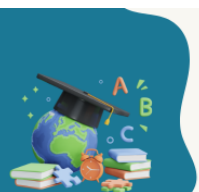

วิสัยทัศน์ของแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580) “ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดี มีหลักประกันมั่นคง เป็นพลังพัฒนาสังคม”

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 ประกอบไปด้วยแผนปฏิบัติการย่อย 4 แผน ได้แก่ แผนปฏิบัติ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

การย่อที่ 1 เตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ

แผนปฏิบัติการย่อที่ 1 มีเป้าประสงค์หลัก คือ ประชากรอายุ 25-59 ปี ตระหนักถึงความสำคัญและมีการเตรียมการในทุกมิติให้พร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพและสภาพแวดล้อม แม้ว่าแผนนี้จะเป็นแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุแต่ก็ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุด้วย เนื่องจากประชากรกลุ่มนี้กำลังทยอยเข้าสู่วัยสูงอายุและเป็นคลื่นประชากรขนาดใหญ่จึงจำเป็นต้องเร่งให้มีการเตรียมการเพื่อยามสูงอายุตั้งแต่เริ่มทำงาน ประกอบด้วยมาตรการหลัก 5 มาตรการ คือ

- 1) ส่งเสริมให้ประชากรอายุ 25-59 ปี เร่งเตรียมการก่อนยามสูงอายุในมิติทางเศรษฐกิจ
- 2) สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการชราภาพ ตระหนักถึงคุณค่า ศักดิ์ศรี และมีความรับผิดชอบต่อผู้สูงอายุ
- 3) ส่งเสริมการพัฒนาความรู้และศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่อง รู้เท่าทันและสามารถเลือกใช้ประโยชน์จากสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล
- 4) เร่งเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ
- 5) ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุและเพิ่มโอกาสในการปรับสภาพที่อยู่อาศัย

แผนปฏิบัติการย่อที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

แผนปฏิบัติการย่อที่ 2 มีเป้าประสงค์หลัก คือ ผู้สูงอายุทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคงตลอดช่วงชีวิตทั้งในด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด ประกอบด้วยมาตรการหลัก 4 มาตรการ คือ

- 1) ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจ
- 2) ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสุขภาพ
- 3) ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสังคม
- 4) ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสภาพแวดล้อม

แผนปฏิบัติการย่อที่ 3 ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

แผนปฏิบัติการย่อที่ 3 มีเป้าประสงค์หลัก คือ มีระบบการบริหารจัดการงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีบูรณาการและมีประสิทธิภาพ โดยการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุให้มีบูรณาการในทุกระดับและทุกมิติจากทุกภาคส่วน โดยมีการแปลงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติงานในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น มีการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและนโยบายสังคมสูงวัย ตลอดจนมีกลไกการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุอย่างมีบูรณาการในระดับพื้นที่ มีกลไกทางกฎหมายที่เอื้อต่อการดำเนินงานและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งของผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ประกอบด้วยมาตรการหลัก 8 มาตรการ คือ

- 1) แปลงแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติและผลักดันให้ทุกภาคส่วนขับเคลื่อนแผนอย่างมีบูรณาการตั้งแต่ระดับชาติสู่ระดับท้องถิ่น
- 2) ติดตามและประเมินผลนโยบายและแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุในแต่ละระดับ
- 3) ปฏิรูประบบกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินงานของทุกภาคส่วนในการรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก
- 4) วางระบบกำลังคนด้านผู้สูงอายุทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในระดับชาติและระดับพื้นที่
- 5) เพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาและการจัดการงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรชุมชน/ท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

6) พัฒนาระบบการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเปราะบาง และกลุ่มที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ทั้งในฐานะผู้รับบริการ ผู้รับสวัสดิการ หรือผู้บริโภคร

7) พัฒนาระบบปกป้องและฟื้นฟูผู้สูงอายุและครอบครัวในยามที่เกิดนานาวิฤติ

8) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

แผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย

แผนปฏิบัติการย่อยที่ 4 มีเป้าประสงค์หลัก คือ ประเทศไทยมีงานวิจัยและนวัตกรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มศักยภาพและคุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต ประกอบด้วยมาตรการหลัก 2 มาตรการ คือ

1) ส่งเสริมการผลิตงานวิจัยและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2) ส่งเสริมการพัฒนาระบบข้อมูล งานวิจัย และนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

สรุป

การดำเนินการนโยบายด้านสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยการเตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ ยุกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ เพิ่มศักยภาพการวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งมีเป้าประสงค์หลัก คือ ผู้สูงอายุทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคงตลอดช่วงชีวิตทั้งในด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด สำหรับนโยบายด้านสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุคือ นโยบายเกี่ยวกับเบี้ยผู้สูงอายุ จากที่ก่อนหน้านี้มีการจ่ายแบบขั้นบันได คือ 600-700-800 และ 1,000 บาทต่อเดือน จะปรับเป็นแบบถ้วนหน้า และจะปรับเป็น 1,000 บาททุกคน และอีกประเด็นเกี่ยวกับเรื่องเบี้ยความพิการ จาก 800 บาทต่อคนต่อเดือน จะปรับเป็น 1,000 บาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยคนพิการ จากที่เมื่อก่อนได้รับค่าตอบแทนชั่วโมงละ 50 บาท จะปรับขึ้นเป็น 100 บาทต่อชั่วโมง รวมถึงการจัดหาการบริการกายอุปกรณ์ให้กับคนพิการทุกๆ คน เป็นนโยบายเกี่ยวกับการดูแลประชาชน ทั้งเด็ก เยาวชน สตรี คนพิการ และผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

ไทยรัฐออนไลน์. (2567). 13 เมษายน วันผู้สูงอายุแห่งชาติ 2566 อัปเดตคนไทยอายุเกิน 100 ปีเพิ่มขึ้น.

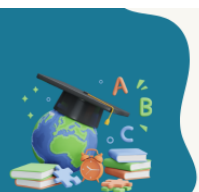
สืบค้น 22 กุมภาพันธ์ จาก : <https://www.thairath.co.th/lifestyle/lifestyle45plus/2678730>.

ไทยรัฐออนไลน์. (2567). 13 เมษายน วันผู้สูงอายุแห่งชาติ 2566 อัปเดตคนไทยอายุเกิน 100 ปีเพิ่มขึ้น.

สืบค้น 22 กุมภาพันธ์ จาก : <https://www.thairath.co.th/lifestyle/lifestyle45plus/2731867>.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. 13 ตุลาคม 2561.

- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258. 1 พฤศจิกายน 2565.
- วิทยาลัยประชากรศาสตร์. (2566). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2570). กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2565). Research Brief การเข้าถึงระบบบริการทางสังคมของประชากรในครัวเรือนก่อนวัยสูงอายุและผู้สูงอายุ ที่มีรูปแบบการอยู่อาศัยต่างกันเพื่อนำไปสู่แนวทางการสนับสนุนการบริการที่เหมาะสม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Thai PBS New. (2567). อนุฯ พม.ชงปรับ “เบี้ยเด็กแรกเกิด-คนพิการ-ผู้สูงอายุ” ขยายวันลาคลอด. สืบค้น 22 กุมภาพันธ์ จาก : <https://www.thaipbs.or.th/news/content/337292>.

